

POLSKIE
TOWARZYSTWO
FENOMENOLOGICZNE

Polskie Towarzystwo Fenomenologiczne
we współpracy z
Instytutem Filozofii i Socjologii PAN

zapraszają do udziału w cyklicznym seminarium

Czytanie:
fenomenologia feministyczna

Pierwsze spotkanie odbędzie się **24 października (poniedziałek) 2022 r. o godz. 17.00 na platformie Zoom (szczegóły poniżej).**

Polskie Towarzystwo Fenomenologiczne oraz Instytut Filozofii i Socjologii PAN zapraszają na seminarium organizowane w ramach cyklu *Czytanie...*, które poświęcone jest studium dzieł przedstawicieli ruchu fenomenologicznego, pracom myślicieli, którzy inspirowali twórców fenomenologii, oraz tych inspirujących się fenomenologią, wreszcie tych, którzy korzystali jedynie z fenomenologii jako metody badań. W semestrze zimowym 2022/2023 proponujemy lekturę wybranych tekstów należących do korpusu **fenomenologii feministycznej**, którą poprowadzi dr Marzena Adamiak (IFiS PAN).

Jednym z zyskujących ostatnio na znaczeniu nurtów filozofii feministycznej jest feministyczna fenomenologia. Przyczyn tego zainteresowania należy upatrywać głównie w tym, że płeć jest fenomenem, przy którym zagadnienie relacji między myślącym podmiotem a

przeżywanym światem nie daje się w prosty sposób umiejscowić w sporze pomiędzy podejściem naturalistycznym a konstruktywistycznym. Fenomenologia jest więc przez myśl feministyczną rozpatrywana jako metoda i zasób pojęciowy pozwalający wyjść poza tego typu dychotomiczne rozstrzygnięcia, czy to w przypadku zagadnienia płci, kobiecej podmiotowości czy egzystencji jako takiej.

Mamy zatem, z jednej strony, nurt krytyczny, w którym dekonstruuje się teksty fenomenologiczne pod kątem ukrytych fallocentrycznych założeń i próbuje pragmatycznie wykorzystywać elementy fenomenologii do teorii płci (J. Butler, B. Mann). Z drugiej strony nurt, w którym rozwija się i przekształca klasyczne tematy fenomenologii, włączając do niej kategorię płci i seksualności, najczęściej w kontekście usytuowanego ucieleśnienia, a także niezwykle inspirującej dla feministek kategorii subiektywnego przeżycia (S. de Beauvoir, I.M. Young, L. Fisher, S. Kruks, J. Oksala). Podejścia do tradycji są zatem w obrębie feministycznej fenomenologii bardzo różnorodne, choć większość autorek postuluje konieczność radykalnych przekształceń – zarówno w wymiarze treściowym, jak i metodologicznym – fenomenologii, tak by mogła ona odpowiedzieć na potrzeby feminizmu. Dlatego też, pomimo wielu inspiracji, relacje między feminizmem a fenomenologią nie układają się gładko. Sporne kwestie metodologiczne to przede wszystkim: trudność w odróżnieniu fenomenologicznego opisu doświadczenia od „zwykłej” pierwszoosobowej narracji, oddzielenie „czystego” dociekania fenomenologicznego od nastawienia naturalnego czy nieoczywista różnica między empirycznym a transcendentalnym poziomem rozważań.

Trzeba także, za Bonnie Mann, wziąć pod uwagę, że fenomenologia feministyczna nie jest *jedynie* badaniem „fenomenu kobiety”. Można bowiem dociekać istoty fenomenów kobiecości, różnicy płciowej, czy płci bez nastawienia feministycznego, jak czyni to na przykład Sara Heinämaa. Fenomenologii *stricte* feministycznej chodziłoby raczej o sens fenomenów takich jak opresja, niesprawiedliwość czy dyskryminacja w perspektywie różnicy płciowej. A także o badanie przez pryzmat płci doświadczania fenomenów życia codziennego, jak wstyd czy poczucie sprawczości. Ich specyfika polegałaby zaś na nieredukowalnym uwikłaniu w procesy społeczno-kulturowe. Pytanie zatem, na ile fenomenologia – dyscyplina zmierzająca do „odsłonięcia najgłębszych źródeł sensu”, jak określił to Jacek Migasiński, a więc usiłująca uwolnić się od tego typu uwikłań – może spotkać się z oczekiwaniami i nadziejami myśli feministycznej.

Przygotowała: Marzena Adamiak

Lista lektur diskutowanych podczas kolejnych spotkań:

1. **Feminizm a fenomenologia: główne inspiracje i problemy.** Lektury: **a)** Beauvoir S. de, *Druga płeć*, przeł. G. Mycielska, M. Leśniewska, Wydawnictwo Jacek Santorski & Co, Warszawa 2003, s. 11-26; **b)** Simms E.M, Stawarska B., *Introduction: Concepts and Methods in Interdisciplinary Feminist Phenomenology*, [w:] „Janus Head. Journal of Interdisciplinary Studies in Literature, Continental Philosophy, Phenomenological Psychology, and the Arts”, Vol. 13 (1), 2013, s. 6-16; **c)** Fisher L, *Phenomenology and Feminism: Perspectives on Their Relation*, [w:] *Feminist Phenomenology*, red. L. Fisher, L. Embree, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht 2000, s. 17-38.
2. **Różnica płci a intencjonalność.** Lektury: **a)** Young I.M., *Rzucać jak dziewczyna. Fenomenologia kobiecej postawy ciała, motoryczności i przestrzenności*, przeł. M. Rogowska-Stangret, [w:] *Główne problemy współczesnej fenomenologii*, red. J. Migasiński, M. Pokropski, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2017, s. 633-653; **b)** Husserl E., *Idee czystej fenomenologii i fenomenologicznej filozofii*, Księga II, przeł. D. Gierulanka, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1974, s. 361-378, (§60).
3. **Płeć jako nawyk pewnego stylu.** Lektury: **a)** Fisher L., *Uplciowianie ucieleśnionej pamięci*, przeł. M. Rogowska-Stangret, [w:] *Główne problemy współczesnej fenomenologii*, red. J. Migasiński, M. Pokropski, WUW, Warszawa 2017, s. 585-605; **b)** Heinämaa S., *A Phenomenology of Sexual Difference: Types, Styles and Persons*, [w:] *Feminist Metaphysics: Explorations in the Ontology of Sex, Gender and Identity*, red. Ch. Witt, Springer, Berlin 2011, s. 131-155; **c)** Husserl E., *Idee czystej fenomenologii i fenomenologicznej filozofii*, Księga II, przeł. D. Gierulanka, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1974, s. 356-360, (§59), s. 378-385 (§60d).
4. **Przypadek Schneidera a kwestia usytuowania (w) płci.** Lektury: **a)** Merleau-Ponty M., *Fenomenologia percepcji*, przeł. M. Kowalska, J. Migasiński, Fundacja Aletheia, Warszawa 2001, s. 175-194; **b)** Butler J., *Ideologia seksualna a opis fenomenologiczny. Feministyczna krytyka Fenomenologii percepcji Merleau-Ponty’ego*, przeł. A. Derra, [w:] *Główne problemy współczesnej fenomenologii*, red. J. Migasiński, M. Pokropski, WUW, Warszawa 2017, s. 568-584.
5. **Przeżywanie płci: fenomenologiczne pojęcie subiektywnego doświadczenia a narracje emancypacyjne.** Lektury: **a)** Kruks S., *Wykraczając poza dyskurs: feminizm, fenomenologia i „kobiece doświadczenie”*, przeł. M. Rogowska-Stangret, [w:] *Główne problemy współczesnej fenomenologii*, red. J. Migasiński, M. Pokropski, WUW, Warszawa 2017, s. 606-632; **b)** Alcoff L.M., *Phenomenology, Post-structuralism, and Feminist Theory on the Concept of Experience*, [w:] *Feminist Phenomenology*, red. L. Fischer, L. Embree, Springer, Dordrecht 2000, s. 39-56; **c)** Husserl E., *Idea fenomenologii. Pięć wykładów*, przeł. J. Sidorek, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008, s. 71-83 (Wykład IV); **d)** Husserl E., *Badania logiczne. T. II. Badania dotyczące fenomenologii i teorii poznania. Cz. I.*, przeł. J. Sidorek, przekład przejrzął A. Póltawski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000, s. 24-25 (Dopisek 3).
6. **Empiryczne versus transcendentálne: feminizm i fenomenologia ku perspektywie niedualistycznej.** Lektury: **a)** Oksala J., *Feminist Experiences. Foucauldian and Phenomenological Investigations*, Northwestern University Press, Evanston, Illinois 2016, s. 71-108; **b)** Heinämaa S., *Fenomenologia cielesności a różnica płciowa*, przeł. W. Płotka [w:]

Wprowadzenie do fenomenologii. Interpretacje, zastosowania, problemy, Tom 1, red. W. Płotka, Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 2014, s. 413-443.

7. **Zdziwienie światem: feministyczna fenomenologia jako praktyka a kwestia tożsamości fenomenologii.** Lektury: **a)** Mann B., *Specyfika feministycznej fenomenologii. Przypadek wstydu*, przeł. M. Rogowska-Stangret, [w:] „Avant. Trends in Interdisciplinary Studies”, vol. IX (3), 2020, s. 1-37; **b)** Mann B., *Feminist Phenomenology and the Politics of Wonder*, [w:] „Avant. Trends in Interdisciplinary Studies”, vol. IX (2), 2018, s. 43-61.

Marzena Adamiak – filozofka; adiunkt w Zespole Badań nad Filozofią Hermeneutyczną, Poststrukturalizmem i Myślą Feministyczną IFiS PAN; od 2015 roku członkini zarządu Polskiego Towarzystwa Fenomenologicznego; zajmuje się problematyką podmiotowości, głównie w obrębie teorii feministycznych, fenomenologii i poststrukturalizmu; autorka książki *O kobiecie, która nawiedza myśl. Kobieta jako figura inności w koncepcji podmiotu Emmanuela Lévinasa* (WAiP 2007). Jej kolejna książka, zatytułowana *Przeżywając płęć. Doświadczenie na styku feminizmu, poststrukturalizmu i fenomenologii*, ukaże się w roku 2023 nakładem wydawnictwa Universitas.

Podczas pierwszego spotkania (24.10.2022) omawiać będziemy tekst wskazany w punkcie pierwszym.

Odbywający się od ponad pięciu lat cykl seminaryjny pt. *Czytanie* organizowany jest przez Polskie Towarzystwo Fenomenologiczne we współpracy z Instytutem Filozofii i Socjologii PAN. Autorami tekstów, które omawiane były podczas spotkań, są klasycy historii filozofii nowożytnej i współczesnej: Kartezjusz, Kant, Husserl, Heidegger, Patočka, Arendt, Gadamer, Henry, Marion i Ricoeur. W semestrze zimowym 2022/2023 proponujemy lekturę tekstów należących do fenomenologii feministycznej. Uczestnicy spotkań, które prowadzone są przez wybitnych polskich specjalistów w danej tematyce, dokonują próby analizy i interpretacji wybranych tekstów fenomenologicznych lub jakoś związanych z fenomenologią (np. jako inspiracja) w celu poszerzenia i pogłębienia wiedzy dotyczącej podstawowych tematów filozofii. Często tekst jest tylko pretekstem, aby w nawiązaniu do problematyki czytanego dzieła przedstawić własny punkt widzenia i zainaugurować prawdziwy spór filozoficzny. Z dala od szkolnej atmosfery i troski o „poprawne odczytanie” seminarium jest czasem prawdziwie odświeżającym, podczas którego uczestnicy stawiają sobie samych w najbardziej fundamentalne pytania filozoficzne. Bez zbędnych zabezpieczeń – a zatem zgodnie z maksymą Arendt: *Denken ohne Geländer* – pozwalają oddać się żywiołowi filozoficznego myślenia i spotkania. Dzięki temu osoby pochodzące z różnych środowisk akademickich, o różnym stopniu filozoficznego zaawansowania, doświadczenia i wiedzy, a także różnej wrażliwości, mogą poczuć ducha filozoficznej wspólnoty, która – mamy nadzieję – odsyła do

najlepszej tradycji ruchu fenomenologicznego. Z tego powodu seminarium jest otwarte na wszystkie zainteresowane osoby: zarówno na amatorów myślenia filozoficznego, studentów filozofii, doktorantów, jak i na bardziej doświadczonych badaczy.

Gospodarzem spotkań jest dr hab. Daniel R. Sobota, prof. IFiS PAN.

Spotkania odbywają się drogą online przez platformę ZOOM.

Udział w webinarze będzie możliwy dzięki wcześniejszej rejestracji. W tym celu bardzo proszę o wysłanie najpóźniej do dnia **19 października** maila z prośbą o wzięcie udziału w spotkaniu na adres:

publicrelations@ifispan.edu.pl.

W odpowiedzi uczestnik otrzyma link do rejestracji na platformie zoom.

Kontakt do organizatora (w innych sprawach niż rejestracja):

Daniel R. Sobota

e-mail: dsobota@ifispan.edu.pl, tel. 502618470